

א להציל מיד דליקה ומיד גנבים ואנסים:

ב' דעות אם מותר לטלטל מוקצה להצילו מן הדליקה או מן הליסטים.

1. שבת קיז ע"ב

מתני' מצילין מזון ג' סעודות הראוי לאדם לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות בשחרית מצילין מזון ב' סעודות במנחה מזון סעודה אחת ר' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: גמ' מכדי בהיתרא קטרח נציל טפי? אמר רבא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבווי... התם מאי גזירה איכא ה"נ גזירה שמא יביא כלי דרך רה"ר...

2. טור ס' שלד

נפלה דליקה בשבת אם הוא בלילה קודם סעודה יכול להציל כדי מזון שלש סעודות הראוי לאדם והראוי לבהמה לבהמה ובשחרית מזון ב' סעודות ובמנחה מזון סעודה אחת ודוקא בבית שהדליקה בו אותם לא יצילו יותר מכדי צורך שבת שאם יצילו יותר איכא למיחש מתוך שהוא טרוד בהצלה ישכח השבת ויכבה אבל בתים הקרובים לדליקה ויראים שתגיע אליהם הדליקה לא דחיל כולי האי ויכולין להציל, וכתב **בעל התרומות דאפילו מעות ודברים המוקצים יכולין להציל** **דבמקום פסידא אין לחוש לאיסור מוקצה כי היכי דשרי למי שהחשיך לו בדרך לטלטל כיסופחות פחות מד' אמות וכן אם רואה אנסים באין לביתו יכול ליקח כל מה שבביתו ולהצניע שאין לחוש לאיסור מוקצה במקום פסידא, ונ"ל שהוא אסור שלא התירו למי שהחשיך לטלטלו פחות פחות מד' אמות אלא כדי שלא יבא לידי איסור דאורייתא לטלטלו בהדיא אבל הכא דליכא למיחש שיבוא לידי איסור גדול מזה שודאי ירא להוציא מפניהם אסור ועוד אפילו אם מוציאו אין איסור דאורייתא לדין שאין לנו רשות הרבים וגם בדליקה נמי ליכא למיחש שמא יכבה כל זמן שלא הגיע אצלו הילכך ודאי אסור להציל דברים המוקצים מפני הפסד ממונו:**

3. שו"ע או"ח שלד

סעיף א נפלה דליקה בשבת, אם הוא בלילה קודם סעודה יכול להציל כדי מזון שלש סעודות, הראוי לאדם, לאדם, והראוי לבהמה, לבהמה ובשחרית, מזון שתי סעודות; ובמנחה, מזון סעודה אחת. ודוקא בני הבית שהדליקה בו לא יצילו יותר, משום דאיכא למיחש שמתוך שטרודים בהצלה ישכחו השבת ויכבו; אבל בתים הקרובים ויראים שתגיע להם הדליקה, יכולים להציל כל מה שירצו. **סעיף ב** ויש מתירים לטלטל מעות ודברים המוקצים כדי להצילם מפני הדליקה או מאנסים הבאים לגזלם דבמקום פסידא אין לחוש לאיסור מוקצה. ויש אוסרים, ואפילו לומר לאינו יהודי לטלטל סחורה הנפסדת מחמת גשמים יש מי שאוסר

4. משנה ברורה

(א) שהדליקה בו - ר"ל וע"כ ודאי בהול ואי שרית ליה אתי לכבווי. והנה כאן אסרינן להציל כדי שלא יכבה, וגבי מתתירין להצילו כדי שלא יכבה כמ"ש רס"י שיי"א **כתבו התוספות** דבמת אדם בהול עליו טפי ולכך הוצרכו להתיר כדי שלא יכבה במזיד אבל כאן דאין אדם בהול כ"כ ואפילו אם לא נתיר לו לא יבוא לכבות במזיד ואם נתיר לו חיישינן שמא מתוך טרדתו ישכח ויכבה את הדליקה:

(ד) הקרובים - שאינם בהולים כ"כ ועיין **בספר נזר ישראל** בשם שלחן עצי שטים שכתב דלפי מה שמבואר לקמן בסכ"ו בהג"ה דבזה"ז שאנו שרויין בין הא"י ויש חשש סכנת נפשות דמותר לכבות ממילא מותרין אפילו באותו בית שהדליקה שם להציל אוכלין כמה שירצו וה"ה **דברים המוקצים** וכמו שהדין בבית השכנים כיון דאין לגזור שמתוך שיהיה בהול יבוא לכבות דהרי בזה"ז מותר לכבות. ואין זה מוכרח דאפשר שמתוך בהילתו יבוא לידי שאר מלאכות להוצאה בר"ה וכדומה.... ומ"מ אין למחות ביד המקילין דלדעת הט"ז המובא בסק"ב משמע ג"כ דבהצלת מעות מותר לדעת בעל התרומות אם אין עובר ע"י איסור דאורייתא וכן באו"ה אף דבני"א מפקפק מאד על דבריו ע"ש וכתב הח"א ואפשר דלפ"ז גם אחרים חוץ מבעה"ב **ואשתו ובניו מהבית שהדליקה בו שהם בהולים אבל אנשים אחרים שאינם בהולים כ"כ מותר להם להציל בשבילו ואפילו מעות דאין בו אלא איסור מוקצה** [והיינו כדעת היש מתירין שהובא בסמוך] **אבל אסור לטלטל בשבילו לכרמלית** עכ"ל:

(ה) ויש מתירים - היינו דוקא בבית אחר שאינם בהולים ולא בבית הדליקה וכנ"ל בס"א:

(ו) לטלטל וכו' - טעמם דלמדו מהא דהתירו למי שהחשיך בדרך להוליך כיסו פחות מד"א כדי שלא יעשה איסור חמור ממנו ויוליך אותם להדיא ה"ה נמי בכאן התירו איסור לטלטל מוקצה כדי שלא יבוא לכבות הדליקה וגם גבי אנסים התירו כדי שלא יבוא להוציא אותם לר"ה להדיא וטעם האוסרים דס"ל דדוקא במי שהחשיך בדרך הוא שהתירו לו כדי שלא יעשה איסור רבה אבל באנסים ליכא למיחש למידי דלהוצאה ליכא למיחש שודאי לא יוציאנה בפני האנסים שמתירא להראות להם וגם גבי דליקה ליכא למיחש לשמא יכבה כיון שהדליקה עדיין בבית אחרים ואינו בהול עליהם טובא כמ"ש ס"א ועיין בב"ח **שהכריע כהמתירין** [והעתיקו כמה אחרונים את דבריו] משום דאיכא למיחש כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי לא נתיר לו יחשוב בעצמו בין כך ובין כך אני עושה איסור ואתי להטמינם בקרקע ע"י חפירה ויעשה איסור דאורייתא ואיתא בספר מהרי"ל בשם מהר"ש והביאו בא"ר דבשעת הזעם שמתיראין שהאנסים יבואו ויחטפו את אשר לו מותר לישראל לטלטל מעותיו ואפילו מחוץ לעירוב ע"ש ועיין לעיל בסימן ש"א סל"ג בהג"ה ובט"ז ובמ"א ופמ"ג שם דאין מותר כ"א כשנושאן שלא כדרך הוצאה דהיינו בין בגדו לבשרו וכה"ג:

(נ) דבמקום פסידא וכו' וכ"ז דוקא מפני הדליקה או הליסטים שבהול הרבה אבל אם ירדו גשמים על סחורה המוקצה ודאי **אסור לטלטל ע"י ישראל** [כ"כ מ"א ותו"ש וכן משמע בהגר"א:]
(ח) יש מי שאוסר - הוא דעת הרשב"א ועיין לעיל בסימן ש"ז ס"ה סתם שם המחבר כדעה הראשונה ששנאה בסתמא כדעת הרמב"ם **דאיסור שבות מותר ע"י א"י במקום שהוא צריך לדבר צורך הרבה ועיין שם במסקנת המ"א דדוקא במקום שיש הפסד גדול:**

5. מג"א ס"ק ג דוקא בבהול -

(פמ"ג) (מתה"ש) ויש אוסרים דדוקא למי שהחשיך שרי כדי שלא יבוא לידי איסור דאורייתא כמ"ש רס"ו משא"כ כאן שירא להוציאנו מפניהם ועוד אפ"ל יוציאנו ליכא איסורא דאורייתא שאין לנו ר"ה בזמן הזה (טור) וא"כ מי שהחשיך נמי אסור בזמן הזה וצ"ע, והב"ח הכריע כהמתירין ומ"מ נ"ל דדוק' מפני הלסטי' או מפני הדליקה התיירו דהדבר בהול וחיישי' שיבא לידי איסור דאורייתא אבל אם ירדו גשמים על הסחורה המוקצה אסור לכ"ע לטלטל ע"י ישראל

6. חיי אדם כלל ס"ז סעיף כ

דוקא בהפסד שאינו בהול עליו, כירידת גשמים, שיכול לקרות לנכרי לטלטל או לכסותו בעצמו. אבל היזק שבא פתאום על אדם, כגון דליקה או שמתירא מגנבים וגזלנים, מותר לטלטל אפילו מעות על ידי ככר או דבר המותר. ויש מתירין אפילו בלא דבר המותר ...

7. חיי אדם כלל מו סעיף ז

ונראה לי דאפשר דלפי זה גם אחרים חוץ בעל הבית ואשתו ובניו מהבית שהדליקה בו שהם בהולים. אבל אנשים אחרים שאינם בהולים כל כך, מותר להם להציל בשבילו ואפילו מעות, **דאין בו אלא איסור מוקצה.** אבל אסור לטלטל בשבילו בכרמלית:

לגבי דירות בבנין אחד condominiums town houses

8. ערוה"ש שלד סעיף ז

וכתבו התוס' והפוסקים בשם ר"ת דכיון דמה שאסרו חכמים בהצלה הוי מטעם בהלה שמתוך שטרודים בהצלה ישכחו על שבת ויכבו זה אינו שייך אלא בבית שהדליקה בו שהבלבול גדול שם אבל בבית הסמוכה לאותה בית שהשריפה בה ורק יריאים שלא תגיע להם הדליקה יכולים להציל כל מה שירצו דבהם לא שייך לומר שישכחו על שבת שאין הבהלה גדולה אצלם כל כך וי"א דדוקא בחצר אחר הותרה זה אבל שארי בתים שבחצר דינם כבית שהדליקה בו [ב"ח] והסברא כן הוא **דבכל החצר גדולה הבהלה ויש לחוש לשכיחת שבת משא"כ בחצר אחר** וכן משמע מלשון התוס' ע"ש [ריש פרק כל כתבי קט"ו. ד"ה כל כתבי שכתבו אומר ר"ת וכו' כשנפלה דליקה באותו בית או באותו חצר וכו' כלומר באותו חצר אפילו בבית אחר:]

9. ספר טלטולי שבת

- א- לענין הלכה - ב"ח הכריע כהמתירים וכן פסק המג"א ס"ק ג וכ"כ החיי אדם בכלל מה אות ו. ועיין ערוה"ש סע שלד ס"כ. ואודות הבית שבו הדליקה כתב השעה"צ בס"ק ג דאין לסמוך על הפוסקים שמתירים לטלטל מוקצה, אכן כתב דאין למחות ביד המקילין.
- ב- הצלה בשביל חברו - יש מי שמתיר לאחרים שאינם מבני הבית שיש בו הדליקה לטלטל מוקצה כדי להצילה בשביל הבעה"ב (= חיי אדם כלל מו אות ז הובא במ"ב סי' שלד ס"ק ד)
- ג- כל מקום שאסור לבעה"ב לטלטל המוקצה מפני שהוא בהול על ממונו אסור גם לאשתו ולבניו (= מ"ב)

ב. החשיך עליו הדרך עם משאו וכיסו

10. שבת קנ"ג ע"א

מתני' מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי ואם אין עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת ושאינן ניטלין בשבת מתיר החבלים והשקין נופלין מאיליהם
גמ' מאי טעמא שרו ליה רבנן למיתב כיסיה לנכרי קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי לא שרית ליה אתי לאיתויי ד' אמות ברה"ר אמר רבא דוקא כיסו אבל מציאה לא פשיטא כיסו תנן מהו דתימא הוא הדין אפילו מציאה והאי דקתני כיסו אורחא דמילתא קתני קמ"ל. ולא אמרן אלא דלא אתי לידיה אבל אתי לידיה ככיסיה דמי איכא דאמרי בעי רבא מציאה הבאה לידו מהו כיון דאתא לידיה ככיסיה דמי או דילמא כיון דלא טרח בה לאו ככיסיה דמי תיקו: אין עמו נכרי: טעמא דאין עמו נכרי הא יש עמו נכרי יהיב ליה מאי טעמא חמור אתה מצווה על שבידתו נכרי אי אתה מצווה על שבידתו חמור וחרש שוטה וקטן אחמור מנח ליה לחרש שוטה וקטן לא יהיב ליה מ"ט הני אדם האי לאו אדם. חרש ושוטה לשוטה שוטה וקטן לשוטה איבעיא להו חרש וקטן מאי..... אין שם לא נכרי ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן מאי אמר רבי יצחק עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה מאי עוד אחרת היתה מוליכו פחות פחות מדי' אמות אמאי לא רצו חכמים לגלותה משום כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר והכא מאי כבוד אלהים איכא דילמא אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר

11. שו"ע ס' רסו

סעיף א מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיה עמו **מעוֹת** ויש לו חמורו וגם יש עמו א"י, לא יניח כיסו על חמורו, מפני שהוא מצווה על שביתתו, אלא נותן כיסו לא"י להוליכו לו, ולמו"ש לוקחו ממנו ואפ"ל לא נתן לו שכר על זה ואע"פ שנתנו לו משחשיכה, מותר; אבל אם מצא מציאה אינו יכול ליתנה לא"י אא"כ באה לידו מבע"י דהשתא הויא ככיסו.

סעיף ב אם אין עמו אינו יהודי, מניחו על חמורו, וכדי שלא יהא חייב משום מחמר (פ"ל מנהיג את החמור) אי איכא עקירה והנחה מניחו לאחר שעקרה יד ורגל ללכת, דלאו עקירה היא, וכשהיא עומדת נוטל הימנה ולאחר שתחזור ותעקור רגלה יניחו וי"א שצריך לזוהר מלהנהיגה בקול רם כל זמן שהכיס עליה.

סעיף ז אם אין עמו שום אחד מכל אלו, יטלטלנו פחות פחות מארבע אמות. ודוקא כיסו או מציאה שבאה לידו, אבל אם לא באה לידו, לא.

סעיף ח י"א דדוקא מי שהחשיך לו בדרך שהיה סבור שעדיין יש שהות ביום, אבל מי שיצא מביתו סמוך לחשכה ושכח והוציא לרשות הרבים לא התירו לו שום אחד מהדרכים האלו.

סעיף יא היתה חבילתו מונחת על כתיפו וקידש עליו היום, רץ תחתיה עד ביתו; ודוקא רץ, אבל לילך לאט, לא, כיון דלית היכירא אתי למעבד עקירה והנחה, דזמנן קאי ולא אדעתיה; אבל רץ אית ליה היכירא, וכי מטי לביתיה כי היכי דלא קאי פורתא ואשתכח דקא מעייל מרשות הרבים לרה"י, זורק לה כלאחר יד דהיינו שלא כדרך זריקה, כגון מכתפיפו ולאחריו.

סעיף יב הגה: ומי ששכח כיסו עליו בשבת אם הוא בביתו **יכול לילך עמו לחדר להתיר חגורו** וליפול שם להצניעו, ואם הוא בשוק אסור להביאו לביתו רק מתיר חגורו בשוק והוא נופל, ואומר לא"י לשומרם ואם מביאו אין לחוש (אגודה מסכת ביצה ב"י סימן ש"ט)

סעיף יג מצא ארנקי בשבת אסור ליטלו אע"פ שירא פן יקדמנו אחר.

12. משנה ברורה

(ד) ואע"פ שנתנו וכו' - נקט לשון דיעבד משום דלכתחלה ע"כ צריך ליתן מבעוד יום **משום איסור מוקצה**:

(ה) אינו יכול - דכיון דלא טרח בה לא חייס עלה ולא אתי לאתויי ד' אמות בר"ה אפילו אי לא שרית ליה ליתן לא"י:

(טז) אם אין עמו וכו' - דשבות חמור הוא מאד דילמא לא יצמצם בשעורו ויבוא להוליך ד' אמות בר"ה ובקושי גדול התירו חז"ל דבר זה משום פסידא ומפני שאדם בהול על ממונו וכנ"ל ולכך לא התירו חז"ל אלא דוקא כשאין לו שום אחד מכל אלו הדרכים:

(כא) סמוך לחשיכה - הטעם דפושע הוא כיון דבעת היציאה היה סמוך לחשיכה היה לו לחוש שמא ישכח ויטלטלנו בר"ה ...

(כב) רץ תחתיה - דכל כמה דלא עמד לפוש אין כאן עקירה בשבת **ודוקא כשאין עמו א"י ולא בהמה ולא חש"ו וגם במקום שאין יכול להוליכו פחות פחות מד' אמות כגון שמתירא מליסטים שיגזלוהו או שיש מים רחב ד"א ועיין מה שכתבתי**

בסמוך לדלידן דלית לן ר"ה גמורה אפשר דשרי בכל ענין:

(לא) הכירא - דעביד שינוי בהליכתו וע"י כן יזכור שבת ולא יעמוד:

(לב) כלאחר יד - דהיינו שמהפך אחוריו כלפי החצר וזורקו מכתפיו כן הוא ברוקח **דכלאחר יד ליכא איסורא דאורייתא ומשום הפסד חבילתו התירו לו דבר זה**:

(לג) דדוקא בחבילה - שהיא כבדה ואין דרך לרוץ במשא כבד ואית ליה הכירא אבל בכיס שהוא קל אין היכר בריצה:

(לד) דה"ה בכיסו - והיינו במקום שא"א בהנך דרכים הנזכרים לעיל. והמיקל כה"ה לא הפסיד [ט"ז] וכתב המ"א בשם הש"ג דלדידן דלית לן ר"ה אפשר דלכו"ע שרי בכל ענין:

(לה) יכול לילך וכו' - דכיון שהמוקצה בידו יכול לילך עמו לכל מקום שירצה **והגר"א בבאורו החמיר בזה** ואם יתיר חגורו תיכף ויפול המעות יוכל להביא לידי הפסד אפשר שגם להגר"א מותר

(לו) בשוק - או במקום שלא עשו ברחוב ההוא שיתופי מבואות. **ודוקא כשאין מתיירא מן הא"י שמא יקחוהו אבל אם ירא שמא יקחו אותו הא"י רשאי לרוץ עמו לביתו שלא לעמוד כלל כדי שלא יעשה עקירה באמצע הדרך ובתנאי כשנזכר כשהוא מהלך ולא עמד לפוש שלא עשה עקירה כלל בתחלת ריצתו וגם כשבא סמוך לביתו יזרקנה תיכף כלאחר יד לביתו וכנ"ל:**

(לז) לשמרו - ואם מתירא לסמוך עליהם רשאי לצוותם להוליך לביתו ועצה זו טוב יותר בשאפשר לו מכל האופנים הנ"ל...

(לח) אסור ליטלו - אפילו אם יעמוד תחתיו ולא יעביר ד"א אפ"ה אסור משום מוקצה ולא שייך להתיר משום פסידא כיון שעדיין לא זכה בה וכתב המ"א דאפילו לא"י אסור לומר ליטלו **ובספר א"ר מקיל ע"י א"י והביאו הפמ"ג וכן בחידושי רע"א מיקל ג"כ ע"י א"י אך זהו לא הקיל כ"א ההגבהה ע"י הא"י זהו רק טלטול בעלמא אבל לא לצוותו להוליך לביתו אך אם הא"י בעצמו מביאו לבית ישראל נראה דאין למנעו לכו"ע וכנ"ל:**

ג אמירה לנכרי לטלטל מוקצה במקום הפסד גדול

13. טור ס' שז

כתב הרמב"ם ז"ל שאמירה לעכו"ם מותרת בשבות דרבנן בדבר שיש בו צורך מצוה כגון שאומרים לו לעלות באילן להביא שופר לתקוע בתקיעה של מצוה או שיש בו קצת צורך חולי כגון שאומרים לו להביא מים דרך חצר שלא עירבו לרחוץ בו התינוק או המצטער, אבל התוס' כתבו שאסור לומר לו להביא שום דבר אפ"ל דרך כרמלית אפ"ל ספר ללמוד בו שיש בו מצוה שלא התירו אמירה לעכו"ם אלא לצורך מילה שהיא גופה דוחה השבת

14. שו"ע ש"ז סעיף ה

דבר שאינו מלאכה, ואינו אסור לעשות בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לא"י לעשותו בשבת והוא שיהיה שם **מקצת חולי**, או יהיה צריך לדבר **צורך הרבה**, או **מפני מצוה**; כיצד: אומר ישראל לא"י בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקוע תקיעת מצוה; או להביא מים דרך חצר שלא עירבו, לרחוץ בו המצטער; ויש אוסרין. הגה: ולקמן סי' תקפ"ו פסק להתיר, ועי"ל סי' רע"ו דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא, ועיי"ש סי"ג

15. מג"א ס"ז

(פמ"ג מחה"ש) מקצת חולי. דאלו בחולה ממש הכולל כל הגוף או שיש בו סכנת אבר אפ"ל ישראל עושה שבות לחד מ"ד כמ"ש סי' שכ"ח סי"ז ושבות שלא כדרכה אפ"ל במצטער שרי כמ"ש שם סל"ג: ודע שאין מדמין דבר לדבר בעניני השבותים ואין לך בם להתיר אלא מה שאמרו חכמים דלגבי מילה לא התירו שבות וגבי לוקח בית בא"י מותר ... ומשמע מדבריו שהיה גורס בהרמב"ם מקצת חולי או מצטער [פ"ל קצת צער] (מ"מ) וכ"כ הטור בשמו ול"ג או יהיה צורך הרבה אבל מדברי הראב"ד משמע דגרס ליה שכתב וז"ל א"א אם היה מקצת חולה הוא בעצמו עושה וכו' וכן אמרו במקום הפסד כגון צנור כמ"ש סי' של"ו סי"ט עכ"ל ובהגמ"ר פ' ב"ט כתב דגבי צנור שרי משום שלא יבא לתקן בידים אבל שאר שבותים אסור כמ"ש סי' של"ד סכ"ו וברבי"ש סימן שפ"ד כתב דאפ"ל לומר לעכו"ם לעשות שבות אסור אפ"ל במקום פסיד' דהא כיבוי נמי הוא מלאכה שא"צ לגופה וגם עכו"ם שהביא דורון אסור אע"פ שלא עשה אלא איסור דרבנן וכו' ע"ש כמ"ש סי' שכ"ה והר"ן פ' חבית כתב ג"כ לחד שינויא דשבות כדרכו אסור אפ"ל ע"י עכו"ם במקום פסידא ולחד תירוצא כתב דשאני כיבוי כיון דאם צריך לגופו היה חייב מה"ת ואין הכל בקיאים בזה לפיכך אסור אפ"ל ע"י עכו"ם ובס"ל של"ד ס"ב כתב ד"א דאפ"ל שבות דשבות אסור כמ"ש הרשב"א בתשו' סי' תשפ"ד וסי' תשכ"ב לכן **נ"ל דבמקום הפסד גדול יש להתיר שבות ע"י עכו"ם אפ"ל כדרכו ושבות ע"י ישראל שלא כדרכו אבל בלא"ה אין להקל כלל עסי"ט:**

16. משנה ברורה

(ח) וה"ה כל דבר שאסור לישראל לעשות מצד הדין אסור לומר לא"י לעשותו אבל בדבר שאינו אלא מנהג וחומרא בעלמא שרי לומר לא"י לעשותו:
(כ) והוא שיהיה שם וכו' - דכיון שהאיסור אינו אלא מדרבנן ואיסור אמירה לא"י הוא ג"כ רק מדרבנן והוי שבות דשבות לא גזרו באופנים אלו:
(כא) מקצת חולי - דאלו בחולי ממש הכולל כל הגוף או שיש בו סכנת אבר אפילו ישראל עושה שבות לחד דעה כמ"ש סימן שכ"ח סי"ז ודע שאין מדמין דבר לדבר בענין השבותין ואין לך בם להתיר אלא מה שאמרו חכמים
(כב) צורך הרבה - עיין במ"א שמסיק **דדוקא במקום הפסד גדול** אבל בלא"ה אין להקל כלל, ובא"ר מפקפק אפילו באופן זה ...
(כג) ויש אוסרין - דס"ל דוקא במילה שרי הגמרא שבות דשבות... ועיין בלבוש ובא"ר דהלכה כדעה א':
(כד) ודע דמה דקי"ל אמירה לא"י שבות הוא אפילו אם אומר לא"י שיאמר לא"י אחר לעשות לו מלאכה בשבת [הגאון מו"ה גרשון בעל עבודת הגרשוני והחות יאיר בסימן נ"ג מצדד להקל בזה] וכ"ש בדבר שאינו אלא משום שבות ועיין בספר החיים שכתב דבמקום הפסד גדול יש לסמוך על המקילין ...

17. שו"ע ס' רעו סעי' ג

אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר, אע"פ שגם הם צריכים לו אין זה לצורך הא"י, כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל. הגה: ומותר לומר לא"י לילך עמו ליטול נר דלוק כבר, הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא...

18. מג"א ס"ק י, וכן משנה ברורה ס"ק כט

(פמ"ג) (מחה"ש) ליטול נר דלוק. ואין להתי' אלא לבני תורה דילמא אתי למיסרך [רדב"ז ח"א ס"ד]

ד מקום הזיקא דרבים

19. שבת מ"ב ע"א

למימרא דשמואל כרבי שמעון סבירא ליה והאמר שמואל מכבין גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יזקו בה רבים אבל לא גחלת של עץ, ואי ס"ד סבר לה כרבי שמעון אפילו של עץ נמי? בדבר שאין מתכוין סבר לה כרבי שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה. אמר רבינא הלכך קוף ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מד' אמות ובכרמלית אפילו טובא:

20. רש"י

גחלת של מתכת. שמשליכין לחוץ פסולת של ברזל דלא שייך כבוי בהכי מדאורייתא ומדרבנן אסורה והיכא דאיכא נזקא לרבים לא גזרו על השבות: **הלכך**. כיון דאמרת לא גזרו שבות דכיבוי מתכת במקום נזקא דרבים: **קוף ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מד' אמות**. עד שיסלקנו לצדי רשות הרבים דאיסורא דרבנן הוא. ובכרמלית. דטלטול דידיה דרבנן:

21. שו"ע שלד כז סעיף כז

גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה יכול לכבותה, בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ, והרמב"ם אוסר בשל עץ.

22. משנה ברורה ס"ק פב

יכול לכבותה - ומיירי שאין לו עצה איך לטלטלה במקום זה לפנותה למקום אחר שאין רבים מצויים בה, דאל"ה בודאי יותר טוב שיפנה אותה ולא יכבנה:

23. שו"ע שח סעיף יח

קוץ המונח ברשות הרבים, מותר לטלטלו פחות מד' אמות; ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא, משום דחיישינן שמא יוזקו בו רבים, ובמקום הזיקא דרבים לא גזור רבנן שבות.

24. מג"א ס"ק לז

(פמ"ג) (מח"ש) קוץ המונח. כתב הריב"ש סי' ת"א ודוקא קוץ שאינו נראה וכן גחלת של מתכת אין חומה ניכר שאף בתר דאזיל סומקא יש בה כח לשרוף אבל גחלת של עץ כל זמן שיהיה בה כח לשרוף תהיה אדומה ויכירו בה כ"כ בה"ג וה"ה אבן גדולה הנראה לעינים אסור לטלטלה עכ"ל, וצ"ע דאמרין בגמ' שפוד של עץ שרי לטלטלה שלא יזוקו בו וכמ"ש סי' תקי"ח סי"ג וכ"פ בסס"י שלי"ד דאפי' גחלת של עץ שרי ומ"מ צ"ע אם יש להתיר באבן כי נראה דלא התירו אלא בדבר שלא היה מונח שם מע"ש דלא הי"ל לסלקו מאתמול.....

25. משנה ברורה

(עה) קוץ המונח וכו' - דעת הריב"ש המובא במ"א דאם היה הקוץ גדול אסור לטלטלו דבנקל יכול להזהר ממנו שלא יוזק כיון דנראה לכל ועיין במ"א שהקשה עליו ובתו"ש מיישבו ומצדד להורות כמותו ועיין בספר שלחן עצי שטים **דבטלטול מן הצד** מותר גם בזה:

(עו) פחות פחות וכו' - עד שישלקנו לצדי ר"ה מקום שאין דורסין בו רבים ומשמע במ"א דדוקא אם לא היה הקוץ מונח שם מע"ש דאל"כ היה לו לסלקו מע"ש אבל הא"ר חולק עליו וס"ל דאפילו מונח שם מע"ש מותר ליטלה בשבת:

(עז) ובמקום הזיקא דרבים וכו' - והא דאיתא לעיל בס"ו בהג"ה דאם יש שברי זכוכית בבית מותר לסלקו ולפנותו אף שסתם בית אין מצוי בו רבים כ"כ, שם הוא רק איסור מוקצה ואיסור טלטול ד"א בכרמלית או בר"ה פחות מזה חמור מזה [כן מצדד הפמ"ג:]

26. ערוה"ש ש"ח סעיף כ

דבר פשוט הוא דאם השברים הם במקום דריסת רגל בני אדם ויוכלו להזיק כמו שברי כלי זכוכית וכיוצא בזה או שנשברו על השלחן ויוכלו להזיק להידים דנוטלן דבמקום נזק רבים לא גזור רבנן [גמ' מ"ב] מיהו טוב יותר לקבצן ע"י מטאטא שקורין בעז"ים או מכנפים של עופות העשויים לטאטא וזה מותר אפילו שלא במקום נזק ידוע כגון שברי כלי חרס וכיוצא בזה דזהו טלטול מן הצד לאיזה צורך דמותר. ומה שדורסין על השברים ונשברים ע"יז אין איסור דהוי דבר שאין מתכוין וליכא איסור בשבירתן בכה"ג א"י"כ שוברן בידיהם [מג"א סקט"ז:]

27. ספר טלטולי שבת

א- איסורי שבת במקום הזיקא דרבים - כתב המחבר בס' שלד כז דאם גחלת מונחת במקום שרבים יכולים להנזק בה מותר לכבותה כדי שלא יזוקו בה. כתבו הפוסקים דדוקא באיסור דרבנן (וכבו גחלת הו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה ואנן קי"ל כהפוסקים דמלאצלי"ג הוי ליה איסור דרבנן). אכן אסור לעבור על איסור תורה משום הזיקא דרבים. היוצא לנו דבמקום הזיקא דרבים מותר לכבות הגחלת או לטלטלה לכרמלית או לטלטלה פחות פחות מד"א ברה"ר. מ"ב ס"ק פ"ב, ופשוט שיותר טוב שיפנה הגחלת ולא יכבנה.

ב- טלטול מוקצה במקום הזיקא דרבים ובמקום הזיקא דיחיד. כתב המחבר סי' שח סעי' יח דקוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו פחות פחות מד"א וכו' דבמקום הזיקא דרבים לא גזור רבנן שבות. פמ"ג הקשה דממשי"כ המחבר כאן משמע דדוקא במקום הזיקא דרבים מותר לסלקה וכן משמע ממחבר סי' שלד סעי' כז, אבל בסעי' ו כתב הרמ"א דמותר לפנות זכוכית בבית כדי שלא יזוקו בו, והרי בבית אף דאין שם הזיקא דרבים רק הזיקא דיחיד התירו לטלטל המוקצה ומשמע דהתירו שבותים אף במקום הזיקא דיחיד. וכתב דיש לחלק בין טלטול מוקצה דהתירו אף במקום הזיקא דיחיד ובין שבותי הוצאה פחות פחות מד"א או הוצאה בכרמלית או כיבוי מדרבנן דהו שבותים יותר חמורים.

ג- אם צריך לטלטלו מן הצד - כתב המחבר בס' תקי"ח ג דאסור לטלטל שפוד שאינו כלי אלא שומטו ומניחו בקרן זוית כדי שלא יזוקו בו. והיינו דצריך לטלטלו מן הצד (כפרש"י). וכתב המ"ב בס"ק כא דבקוץ לא הצריכו חז"ל לשומטו מן הצד (דהא בס' שח סעי' יח כתב המחבר דבקוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו להדיא ואינו צריך לשומטו תחילה) דמיירי התם בהזיקא דרבים אבל הכא בשפוד מיירי בהזיקא דיחיד ומשי"ה הצריכו טלטול מן הצד אם אפשר. ובבה"ל ד"ה אלא כתב דה"ה בשברי זכוכית דהתיר הרמ"א בס' ש"ח סעי' ו לטלטלם אם יכול לטלטלם ע"י טלטול מן הצד לא יטלטלם להדיא. וכ"כ המ"ב בס' שח ס"ק מז דמותר לטלטל מחט אם מצאה מונחת במקום שיכולים לזוק בה אנשי ביתו. בשער הציון ס"ק מט - בין בשפוד בין שברי זכוכית בין מחט אם נמצאים במקום הזיקא דיחיד מותר לטלטלם להדיא אם א"א לטלטלם ע"י טלטול מן הצד. ע' ערוה"ש סי' שח ס"כ. היוצא - **דבהזיקא דרבים אינו צריך לטלטלה מן הצד כלל** ובהזיקא דיחיד נכון לטלטלו מן הצד אם יכול ואם לאו מותר לטלטלו להדיא.

ד- עיין במג"א סי' ש"ח ס"ק לז דדוקא קוץ שאינו נראה מותר (= עלול להזיק) אבל אסור לטלטל אבן גדולה הנראה לעינים (או אפילו אינו נראה לעינים אם לא עלול להזיק) ביה"ל על ס"ק יח ד"ה קוץ בשם א"ר - ומ"מ נראה לעני"ד ברור

דהדין עם המג"א ולא מטעמיה כי נראה דלא התירו בשבת כ"א קוץ מפני שעלול מאד להזיק בעוקץ החד שלו משא"כ בסתם אבן אפילו אבן קטן שאינו נראה לעינים (ואסור לטלטלו) וכו' ועי' ביה"ל ס' תקי"ח על סע' ג ד"ה אלא.

ה במקום חולי

28. שו"ע ס' שכח סע' יז - הרמ"א

הגה: מותר לומר לא"י לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול, דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי (ר' ירוחם נ"ב ח"ט ורמב"ן ורשב"א).

29. מג"א ס"ק טו

(פמ"ג) לעשות תבשיל. ומותר להאכילו מוקצה בידים אם א"א בע"א (או"ה):

30. פמ"ג א"א ס' שכח ס"ק טו לעשות.

עיין מ"א. משמע אף שאין סכנה אם לא יאכל המוקצה מותר ישראל לטלטלו ולהאכילו בידים לתינוק. והם ב' דברים מיוחדים, א', הקילו בטלטול מוקצה שאין בה אלא איסור טלטול, ואפשר בעי שינוי קצת. וב', דשרי להאכילו איסור דרבנן בידים, כחולה שאין סכנה.

31. ספר טלטולי שבת –

מותר לטלטל מוקצה אפילו לחולה שאין בו סכנה ממג"א ס' שכ"ח ס"ק טו דמותר לטלטל מוקצה לצורך קטן, דצרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי. בפמ"ג ס"ק טו דמצדד קצת דדוקא ע"י שינוי קצת. וכן בס' ש"ט א דמותר לאדם ליטול בנו ואבן בידו דהוי ליה טלטול האבן ע"י דבר אחר (הבן) וכתב המחבר שם דמותר דוקא במקום שיש לבן גגועין על אביו (דאז הו"ל כחולה שאין בו סכנה).

ו מפני כבוד הבריות

מותר לקחת נייר חלק אם אין נייר לבית הכסא

32. גמרא שבת דף פא ע"ב א"ל גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה

רש"י שדוחה את לא תעשה והכא נמי טלטול דרבנן אלאו דלא תסור אסמכוה רבנן ובמקום כבוד הבריות נדחה:

33. שו"ע שיב סעיף א

משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנח, ואפי' להעלותם לגג עמו דהוי טרחא יתירה, מותר. ומי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא, יכול להכניס עמו אבנים לקנח

34. מ"ב סק"ח

שקנחו בו - היינו מע"ש ומיירי כשלא יחדן מע"ש בפירוש. לכך דאם יחדן אפילו לא קינחו בהן מעולם מותר להכניסן כמה שירצה, וה"ה נייר חלק שמקפיד עליו דיש בו משום מוקצה ג"כ מהני יחוד מע"ש דע"י הוסר מעליו שם מוקצה ומותר להכניס לבהכ"ס כמה שירצה

פסק הסנדל שנפסקה רצועה החיצונה שלו בטל מתורת כלי ואסור לטלטלו וכו'

35. שו"ע ש"ח סעיף טו

סנדל שנפסקה רצועה הפנימית, עדיין תורת כלי עליו ומותר לטלטלו; נפסקה החיצונה בטל מתורת כלי ואסור לטלטלו; ואם הוא בכרמלית, מותר לכרוך עליו גמי לחש הוא מאכל בהמה לתקנו שלא יפול מרגלו; ובחצר שהוא נשמר שם אסור

36. מ"ב סב

אסור וכו- ' משום מוקצה וכנ"ל אלא יניחו שם ואם רבים שם וגנאי לו לילך בלא מנעל שרי משום כבוד הבריות = מ"א:

ז מפני כבוד המת - טלטול על ידי ככר או תינוק

37. גמרא שבת דף מג ע"ב

איתמר מת המוטל בחמה רב יהודה אמר שמואל הופכו ממטה למטה רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו. היכא דאיכא ככר או תינוק כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דלית ליה, מ"ס טלטול מן הצד שמיה טלטול ומ"ס לא שמיה טלטול. לימא כתנאי אין מצילין את המת מפני הדליקה היכי דמי אי דאיכא ככר או תינוק מ"ט דתנא קמא אי דליכא מ"ט דר' יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את מן הצד פליגי דמר סבר טלטול מן הצד שמיה טלטול ומ"ס לא שמיה טלטול? לא דכ"ע טלטול מן הצד שמיה טלטול והיינו טעמא דר' יהודה בן לקיש דמתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתי לכבווי א"ר יהודה בן שילא א"ר אסי יוחנן הלכה כר' יהודה בן לקיש במת:

38. שו"ע או"ח ס' שיא

סעיף א מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה אם יש ככר או תינוק מטלטלו על ידיהם; ואם אין לו ככר או תינוק, אם יש לו שתי מטות מטלטלו ע"י שיהפכנו ממטה למטה דהוי טלטול מן הצד; ואם אין לו לא זה ולא זה, מטלטלו טלטול גמור וכל זה באותו רשות מת המוטל בחמה, מטלטלו מחמה לצל באותו רשות ע"י ככר או תינוק; ואם אין לו ככר או תינוק לא יטלטלו כלל, אפילו להפכו ממטה למטה דטלטול מן הצד שמיה טלטול.

סעיף ב מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו. הגה: וי"א דאפילו לא הסריח עדיין אלא שקרוב להסריח, (ב"י בשם טור ורש"י ור"ן), מותר להוציאו לכרמלית; ואם היה להם מקום לצאת בו אין מוציאים אותו, אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם. וי"א שלא התירו להוציאו לכרמלית אלא ע"י ככר או תינוק. ויש מי שאומר שכל שמוציאו לכרמלית מוטב להוציא שלא בככר ותינוק, כדי למעט בהוצאה ויש מי שמתיר להוציאו אף לרשות הרבים ע"י תינוק, אבל לא ע"י ככר. וה"ה אם הוא בבזיון אחר..... הגה: וה"ה דמותרים לומר לא"י לטלטלו, כמו ע"י ככר ותינוק (מרדכי וב"י בשם שבולי לקט). ואסור לטלטל מת ע"י ככר ותינוק לצורך כהנים או דבר אחר, אבל ע"י א"י יש מתירין (טור י"ד ס' שע"ב ותשו' מהרי"ל ס' ס"ה). וכן ראיתי נוהגים לצורך מצוה או חתונה.

סעיף ג יש מי שאומר שאם נתן על המת אחד מכלים שהוא לבוש, חשוב כנותן ככר או תינוק.

סעיף ד יש מי שאומר שלא הצריכו ככר או תינוק אלא למת ערום, אבל אם הוא בכסותו א"צ ככר או תינוק.

סעיף ה אם צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו, מותר לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה, כיון דלצורך דבר המותר הוא לא התירו לטלטל ע"י ככר או תינוק אלא במת בלבד, אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל.

39. משנה ברורה

(א) ככר או תינוק - וה"ה שאר חפץ שמוטר לטלטל והטעם שהצריכו לכל זה ולא התירו לטלטלו להדיא ... משום דכל מה שאפשר למעבד בקצת היתר טפי עדיף:

(ב) על ידיהם - והיינו שמניח עליו או אצלו ומטלטלו עמו ולא מינכר כ"כ טלטול המוקצה אף שגם המת הוא מוקצה מפני שמטלטל שניהם כאחד ולא התירו ע"י עצה זו דככר או תינוק אלא למת בלבד מפני בזיון המת אבל לא בשאר דבר מוקצה כאבן וכיו"ב....

(ג) מן הצד - ואע"ג דטלטול מן הצד ג"כ שמיה טלטול כשמטלטלו לצורך דבר המוקצה כמ"ש ס"ח מ"מ בדליקה התירו מטעם דאדם בהול על מתו ואי לא שרית ליה אתי לכבויו.

(ד) באותו רשות - משמע מזה דלרשות אחר אסור להוציא בכל גווי אבל הרבה אחרונים הסכימו דאפילו לרשות אחרת שלא ערבו עם זה או לכרמלית שרי להוציא מפני בזיון המת. ולענין אם צריך לזה ככר ותינוק תליא בשתי דעות המבואר בס"ב ויש מאחרונים שכתבו דגם דעת המחבר הוא כן ומה שכתב באותו רשות ר"ל דמה שכתבנו מילתא דפסיקא דצריך לכתחלה ככר או תינוק הוא דוקא באותו רשות אבל כשמוציאו לרשות אחר כגון שהדליקה הוא בכל החצר והוכרח להוציאו משם אז לאו מילתא דפסיקא הוא ד"א דאדרבה טוב להוציאו בלא ככר ותינוק כדי למעט באיסור הוצאה וכמבואר בס"ב: **(ה)** המוטל בחמה - מיירי שעדיין לא הסריח אלא שחושש פן יסריח ולכך החמיר המחבר דדוקא באותו רשות מותר להוציא ואזיל לטעמיה בריש ס"ב אבל לדעת רמ"א בהג"ה שם דהביא דעת רש"י וטור גם במוטל בחמה שהוא קרוב להסריח נמי שרי להוציא לרשות אחר וכן פסק הב"ח להקל:

(ו) שמיה טלטול - ומטעם זה אסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקצה [ט"ז] אך אם דחיפתו הוא מפני שצריך להשתמש במקום שמונח בו המוקצה שרי דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר ...

(ז) מותר להוציאו - גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דדבריהם ומש"כ ואם היה להם מקום הוא דעת הרמב"ם וטעמו דס"ל דעיקר ההיתר מפני כבוד החיים שהחיים מתבזים ג"כ ע"י שהמת נסרח ונתבזה

(ט) מוטב להוציא וכו' - עיין בא"ר שהכריע כדעה הראשונה משום שהרבה פוסקים סוברין כמותה. ומ"מ נ"ל כשאין לו ככר ותינוק מותר להוציא אף בלא ככר ותינוק דאף לדעה הראשונה אין הכרע שהוא לעיכובא עיין במ"א סק"ח ובא"ר סק"ז:

(י) אף לר"ה - טעמו דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה דהא אין צריך למת ולית ביה רק איסור דרבנן לר"ש דקיי"ל כוותיה ובמת לא גזרו מפני כבוד הבריות אבל הדעה ראשונה ס"ל דלא התירו אלא כרמלית דלית לה עיקר בדאורייתא משא"כ בזה דשם מלאכה עליה אלא שאין צריך לגופה לא התירו אף במת ועיין בט"ז וכן בא"ר דהלכה כדעה ראשונה משום דהרבה פוסקים סוברין כמותה ובפרט דמלאכה שא"צ לגופה ג"כ לא ברירא דהוא פטור עליה דיש שפוסקין כר' יהודה דמחייב עליה ..

(יא) ע"י תינוק - דוקא כשהוא גדול קצת דשייך בו חי נושא את עצמו ולית ביה בעלמא רק איסור דרבנן ובמת לא גזרו, משא"כ בקטן ביותר ...

(יב) וה"ה דמותרים וכו' כמו ע"י ככר ותינוק - ר"ל כמו שהתירו בישראל ע"י ככר ותינוק התירו ע"י א"י אף בלי ככר ותינוק וממילא משמע קצת מלשון זה דדוקא לכרמלית אבל לר"ה דאסור לרוב פוסקים ע"י ישראל אף ע"י ככר ותינוק אפילו ע"י א"י אסור וכ"כ במ"א, ובא"ר מצדד בשם כמה פוסקים שסוברין להקל גם ברי"ה:

(יג) לצורך כהנים - שיהיו יכולים להיות בבתיהם שהיו תחת גג אחד עם המת דלא הותר טלטול המת ע"י ככר או תינוק אלא לצורך המת. וכתבו האחרונים דטלטול מן הצד דהיינו להפכו ממטה למטה שרי לצורך כהנים אפילו שלא ע"י ככר ותינוק דהרי הוא טלטול מן הצד לצורך מקומו דשרי.....

(יד) לצורך מצוה - דשבות דשבות לצורך מצוה שרי וכדלעיל בסימן ש"ז ס"ה ועיי"ש דלצורך גדול חשוב ג"כ כצורך מצוה ולהכי שרינן הכא ע"י א"י לצורך כהנים וכן משמע מהגר"א:

(טו) שהוא לבוש - היינו שהיה המת לבוש בו מתחלה וכ"ש אם נתן עליו שאר כלים שמלאכתן להיתר = גמרא.

(יג) דבר המותר הוא - ר"ל שאין כונתו בטלטולו בשביל המת גופא שהוא אסור בטלטול אלא בשביל המקום או הדבר שהוא מונח עליו שהוא מותר בטלטול:

40. ערוה"ש ס"ק ה'

מת המוטל בחמה ולעת עתה אינו מתקלקל אך במשך השעות יוכל להתקלקל לא התירו לו חכמים כל הקולות האלו ורק הקילו לו לטלטלו מחמה לצל על ידי ככר או תינוק ובאותו חצר ויותר מזה לא התירו ולכן אם אין לו ככר או תינוק לא יטלטלנו כלל אפילו להפכו ממטה למטה דטלטול מן הצד לצורך דבר האסור שמה טלטול וכבר נתבאר בסי' ש"ח סעיף ט"ז דלא התירו ככר או תינוק אלא למת בלבד, ואפילו להסוברים דגם כלי שמלאכתו לאיסור מותר ע"י ככר או תינוק מ"מ במקרה דומיא דמת לא התירו רק במת כמ"ש שם ויותר מזה לא התירו, ושמה תאמר דא"כ מה נעשה כשאין כאן ככר ותינוק האמנם בזה נתנו חכמים תקנה אחרת כמו שיתבאר:

41. ספר טלטולי שבת

- א- מת הוא מוקצה מחמת גופו ובמקרים של כבוד המת או כבוד הבריות יש דרכים לטלטלו. והוא שנותנים דבר שלא הוא מוקצה על המת או על המטה וזזים עם המת
- ב- לפי שו"ע ש"י"א א. מת המוטל בחמה מטלטלו לצל ע"י ככר או תינוק ודוקא באותו רשות. כתב המ"ב ס"ק ה דמיירי שעדיין לא הסריח אלא שחושש פן יסריח ולכך התיר המחבר דוקא באותו רשות אבל לרשות אחר או לכרמלית אסור אא"כ הסריח ואין מקום לחיים לישיב דהוצאה מרשות לרשות או לכרמלית חמורה ולא התירו אלא משום כבוד החיים, משא"כ טלטול מוקצה ע"י ככר או תינוק התירו אף לכבוד המת. לדעת הרמ"א מותר לטלטלו ע"י ככר אפילו לרשות אחרת אם קרוב להסריח. נמצא שלכו"ע לגבי איסור מוקצה התירו לטלטל המת ע"י ככר או תינוק אף שלא הסריח כל שחושש שמא יסריח וכן בשו"ע הרב בסי' שיא סעי' ג - מת המוטל בחמה וירא עליו פן יסריח וכו', וכן ערוה"ש שיא סעי' ה --- מת המוטל בחמה ולעת עתה אינו מתקלקל אך במשך השעות יכול להתקלקל וכו'
- ג- טלטול על ידי ככר או תינוק - במ"ב סק"א מובא שלא צריך דוקא ככר או תינוק כמבואר בגמרא אלא ה"ה שאר חפצים המותרים בטלטול. (הערת המג"א סק"א לפי פמ"ג - מוטב שלא יניח על המת ממש שזה גופא בזיון המת)

ח טלטול דרך כלאחר יד ובגופו

כמה דיני טלטול מן הצד כבר נזכרים למעלה - בחלק טלטול "לכבוד המת"

דוגמאה קלאסית

42. שו"ע ס' שי"א

סעיף ח טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, מותר. הלכך צנון שטמן בארץ ומקצת עליו מגולים ולא השריש וגם לא נתכוין לזריעה, נוטלו אע"פ שבנטילתו מזיז עפר ממקומו, ואע"פ שהוסיף מחמת לחות הקרקע, מותר. הגה: ואפ"ל הניחו שם מבע"י להיות שם כל השבת, דאין באוכלין משום בסיס לדבר האסור (כלבו). וטלטול בגופו אפ"ל לצורך דבר האסור, מותר, הילכך קש שעל המטה, דסתמו מוקצה להסקה, מנענעו בגופו; ואם הניח עליו מבע"י כר או כסת, מנענעו אפילו בידו שהרי הכינו מבע"י לשכב עליו; וכן אם חשב לשכב עליו (ר"ן ס"פ במה תומנין).

סעיף ט הפירות הטמונין בתבן או בקש המוקצים, יכול לתחוב בהם מחט או כוש ונוטלם והקש ננער מאליו....

43. משנה ברורה

(כח) אע"פ שבנטילתו וכו' - ר"ל דמ"מ רק טלטול מן הצד הוא וכונתו הוא בשביל לקיחת הצנון **דהוא דבר המותר** (ל) וטלטול בגופו - פירוש שאינו נוגע בידו כ"א **בגופו** או בשאר אבריו מקליטן בו יותר משאר טלטול מן הצד וע"כ מותר אפילו לצורך דבר האסור:

(לז) יכול לתחוב וכו' - דהוי **טלטול מן הצד לצורך דבר המותר** וש"י וכ"ז כשהיה טמון בתבן המוקצה שמונח במקומו ועומד להסקה ...

(לח) והנה לפי מה שנתבאר בסימן זה **דטלטול מן הצד לצורך דבר האסור** אסור תדע לנכון דמה שנוהגין איזה אנשים למכור בשבת ולקבל המעות בכלי או ע"י בגד או גורר בסכין מלבד הרעה הגדולה של מקח וממכר בשבת כמה סמיות עינים יש בזה דאף כשנימא דזהו טלטול מן הצד הלא הוא בשביל דבר האסור שהוא המעות ואין שום ספק שהוא איסור גמור:

44. רב משה פיינשטיין (ספר טלטולי שבת) -

אסור לטלטל בגופו לצורך המוקצה אכן אם הוא דבר נחוץ מותר. ובדין טלטול כלאחר יד, הסביר לי מר"ן שליט"א דטלטול ע"י אחורי ידו לא ברור דחשיב ליה כלאחר יד דלא חשיב שינוי כ"כ, אכן במרפקו חשיב כלאחר יד.

45. הערה:

טלטול כלאחר יד מופיע בדרכים שונים = טלטול מן הצד, נעור, טלטול בגופו, נפוח. ראה עוד ההגדרות והדוגמאות בספר **טלטולי שבת פרק י"ט חלק א'** נוגע מותר במוקצה.

ט היתר גרף של רעי

46. שו"ע או"ח סי' שח סעי' לד, מ"ב ס"ק קלא, ערוה"ש ס"ק ס'

יא מייחד דבר של מוקצה (לשימוש) להיתר

48. שו"ע ס' ש"ח

סעיף ב חריות - פי' ענפים - של דקל שקצצם לשריפה, מוקצים הם ואסור לטלטלם; ישב עליהם מעט מבע"י, מותר לישב עליהם בשבת. וכ"ש אם קשרן לישב עליהם, או אם חשב עליהם מבע"י לישב עליהם, אפילו בחול.

סעיף כב אסור לכסות פי חבית באבן או בבקעת, או לסגור בהן את הדלת, או להכות בהן בברזא - פירוש הקנה ששמימים בחבית להוציא היין ממנו, אע"פ שחשב עליה מבע"י, אסור אלא אם כן יחדה לכך לעולם; אבל יחדה לשבת זה בלבד, לא. וה"מ, בדבר שאין דרכה ליחדה לכך, כגון הני דאמרן; אבל בכל מידי דאורחיה בהכי, כגון: לפצוע בה אגוזים, ביחוד לשבת אחת סגי. ויש מי שאומר דלא שנה. וי"א שצריך שיעשה בה שום מעשה של תיקון מבע"י, וע"ל סימן רנ"ט דביחוד סגי.

49. משנה ברורה ס"ק צג

והאי יחוד שכתוב בשו"ע נראה דאפילו במחשבה בעלמא ולא בעינן שיפרש בפה:

50. חיי אדם חלק ב' כלל סו:

סעיף ז: לפיכך אם מכין אותם, מותר לטלטלן. ואמנם לא הכל שוין בדין ההכנה, דמוקצה מגופו המבואר בפ"ו, אם מיחדו לתשמיש, הרי על ידי זה דינו ככלי. ולכן אם הוא תשמיש שדרך ליחד דבר זה לתשמיש זה, כגון אבן שדרכו בכך ליחד לפצוע בו אגוזים, סגי בייחד לזה מערב שבת אף על פי שאינו מיחדו בהדיא להשתמש בו לעולם. ואם רוצה להשתמש בו דבר שאין דרך ליחדו לכך, כגון שרוצה לכסות בו כלים ולסמוך בו דלת ולהכות בו ברזא, שדברים אלו הם רק במקרה ואינם תדירים, ואף שישתמש בזה לפעמים, תיכף אחר תשמיש זורקו, דהרוצה ליחד עץ ואבן למלאכות אלו מחליקו ומתקנו כידוע, ולכן לא מהני אם מיחדו לתשמיש לשבת זו אלא אם כן יחדו לכך לעולם, ואפילו במחשבה בעלמא סגי, וכל שכן כשעושה בו מעשה ומגלה דעתו לעשותו כלי, ואז דינו ככלי שמלאכתו להיתר... ודוקא סתם אבנים. אבל אבנים המונחים על הכירה, מותר לטלטלן בלא שום הכנה, דמסתמא מיוחדין לתשמיש (מ"א ס' רנ"ט). ולפיכך אסור לטלטל העצים העגולים שנסרו לשריפה שקורין קלעצליך לישב עליהם, אם לא שתקנם מערב שבת לכך, כיון דאינם עומדים לשיבה או שסדרם מערב שבת וישב עליהם מערב שבת...

סעיף ח: וכן עפר וחול הצבור בזוית בחצר או בבית, מותר לטלטלו, דכיון דצברו זה הוא הזמנתו לתשמיש. אבל אם הוא מפוזר, בטל לקרקע ואסור בטלטול. ולכן מותר ליטול פירות הטמונים בחול הצבור.... ומותר לטלטל אפר כירה שהיה שם מערב שבת. אבל מה שהוסק בשבת, אסור, דהוי גולד.... וכן מותר לחתוך ענף מן הדקל מערב שבת להניף בו להבריא הזבובים וכיוצא בו, כיון דיחדו לכלי עשאו כלי גמור.... אבל אסור לקצץ ענף מן המכבדות, שהרי הוא מוקצה. ואפילו נטל נכרי, אסור לטלטלו:

סעיף ט: וכן מוקצה מחמת חסרון כיס מהני הזמנה להשתמש בו, רק שצריך ליחדו לעולם לתשמיש ולא מהני יחוד לשבת זו לבד. ולכן הרוצה להניח צמר גפן ופשתן שיחדלסחורה על מכתו, צריך יחוד לעולם או שימשח בשמן. ואם לא יחדן לסחורה, סגי במחשבה מערב שבת, וכן עורות לחים ויבשים וכל כיוצא בהן, דינן שוה....

סעיף י: ודוקא לדבר שראוי להשתמש בו קצת לכסות בו וכיוצא בו מהני יחוד. אבל לדבר שאינו ראוי לכלום, כגון שיזמין גרוגרות וצמוקים קודם שיתייבשו שאינם ראויים לכלום באותו זמן, וקליפי ביצים ואגוזים ועצמות יבשים וכיוצא בו, לא מהני להו מחשבה ואפילו הזמנה בפה, וכן מטבע, אם לא שיעשה מעשה דמוכח שעומד לתשמיש, כגון במטבע שניקוב אותו, דראוי לתלות בצואר בתו. ואפילו עצים ואבנים אם עושה בהם מעשה המוכיח שרוצה להשתמש בו דעל ידי זה נעשה כלי, אף על גב שאין מיחדו לעולם, סגי בזה.

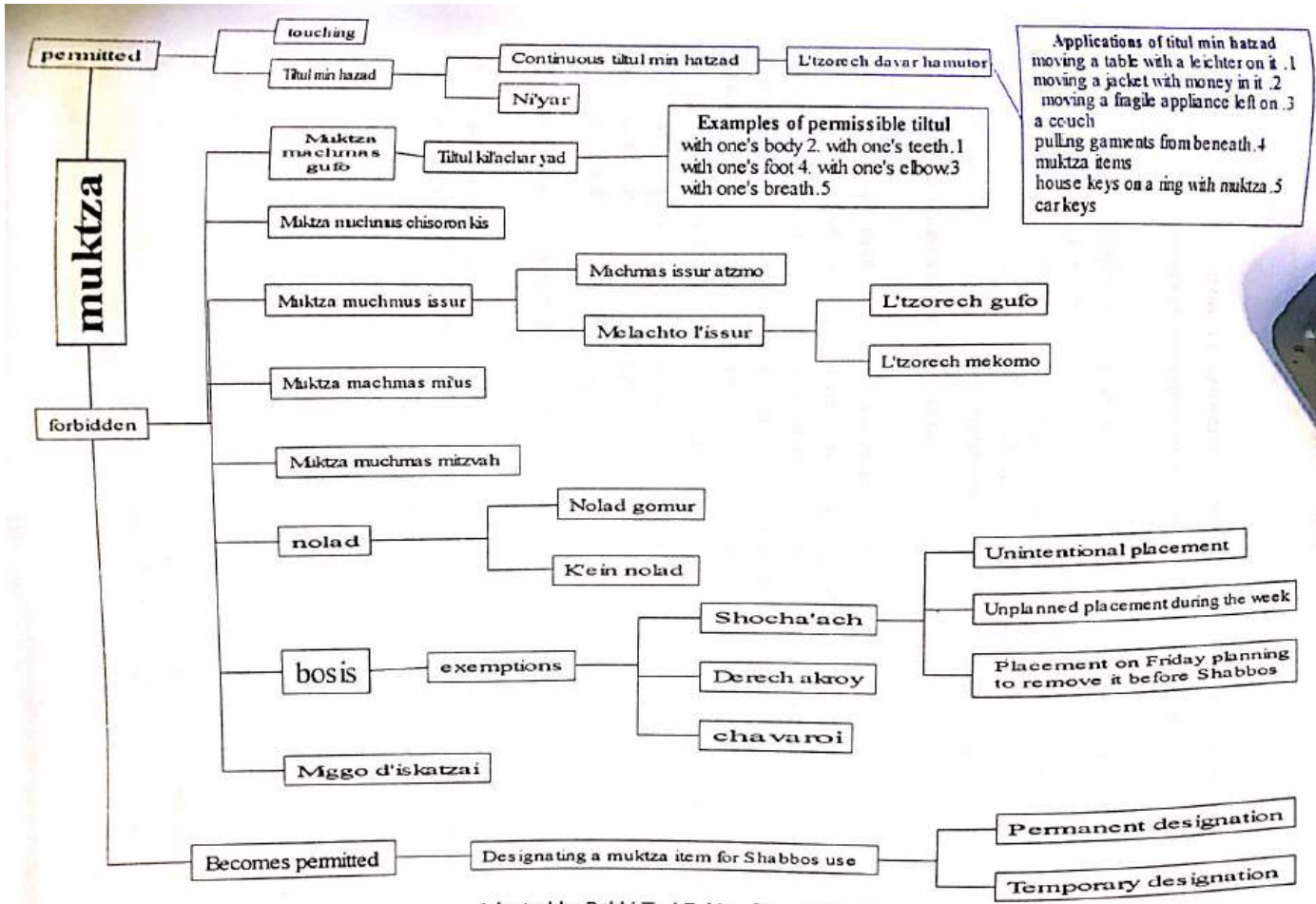
51. לפי הרב ריביאט: מייחדו לעולם = אפשר לקבוע ע"י מחשבה לבד. מייחדו רק לשבת זו = צריך לקבוע ע"י מחשבה ופעולה =

Ribiat – 39 Melachot Vol 1 pp. 61-62

Items that are generally classified as muktza (rocks, bricks, sand, twigs etc) may be designated for a permitted use (e.g. designating a rock or brick as a doorstep) before the onset of Shabbat. This designation need not be any kind of ceremony, and even a mental designation may be adequate. However this depends upon the nature of the designation – permanent designation or temporary designation.

If one wishes to designate an item for permanent designation, doing so only requires a mental designation. No physical change need be made in the item. For example- a log may be designated as a permanent makeshift bench and may be subsequently moved on Shabbos in the same fashion as furniture. An old broken camera, radio, tape recorder etc. may be designated in this manner to become a toy. Sand may be designated for spreading on an icy sidewalk.

If the item is meant to serve only as a temporary use e.g. just one Shabbos, then merely resolving to designate its use before Shabbos is not adequate. One must render a physical change to make it suitable for its purpose - e.g. to sand or to smooth down a log, to put a brick in a wrapper or plastic bag, to wrap coins in paper.

Adapted by Rabbi Tzvi Zobin of Yerushalayim